

LLATÍ (Optativa de quart d'ESO)

La matèria de llatí, opcional a quart curs, suposa un apropament específic a la llengua i cultura llatina, amb continguts lingüístics i culturals complementaris entre si i units pel seu caràcter d'aportacions substancials del que es coneix com herència clàssica. S'adreça a totes les noies i els nois d'aquest curs, i de manera especial als qui pretenen cursar el batxillerat d'humanitats i ciències socials.

La matèria persegueix dos objectius fonamentals: iniciar un estudi bàsic de la llengua que és l'origen del grup de les llengües romàniques, i conèixer els aspectes més rellevants de la societat i la cultura romanes per poder relacionar-los amb els del món actual. El primer objectiu ajuda a millorar el coneixement i ús de la pròpia llengua com instrument primordial d'aprenentatge i comunicació; el segon aporta una interpretació més ponderada de la societat actual. Ambdós col·laboren eficaçment en l'adquisició de competències bàsiques i contribueixen a l'assoliment dels objectius de l'etapa d'educació secundària obligatòria.

Els continguts pròpiament lingüístics ocupen una part important de la matèria, atès que la llengua llatina és la més important aportació del món clàssic a la civilització occidental; per evolució o per influència lèxica el llatí és present en les llengües que utilitzem o en les que són objecte d'aprenentatge per a l'alumnat.

L'estudi del sistema de la llengua llatina com model de llengua flexiva permet, per mitjà de la comparació, una reflexió profunda sobre els elements formals i els mecanismes sintàctics de les llengües d'ús de l'alumnat. El coneixement, encara que bàsic, del llatí fa possible entendre les llengües d'origen romanç com el resultat concret d'una evolució i apreciar en quina mesura la seva estructura i el seu lèxic estan amb deute amb la llengua de la qual procedeixen.

L'estudi de la història i evolució de la llengua llatina i de la formació de les paraules dota l'alumnat dels coneixements necessaris per entendre l'evolució lingüística, determinar els processos de canvi fonètic i semàntic i il·lustrar els procediments que actuen en la formació del lèxic.

La matèria aborda el coneixement del marc geogràfic i històric i dels aspectes més rellevants de la societat romana, des de la qual s'han transmès maneres de viure, institucions o creacions literàries, tècniques i artístiques que estan en la base de la configuració i del progrés d'Europa.

Aquest coneixement suposa un referent necessari per rastrejar els antecedents històrics de la organització social o de la delimitació dels drets de les persones. La cultura que ha modelat el nostre present i impregna bona part dels nostres canons estètics és també transmissora de valors universals, que entronquen la nostra herència cultural amb les arrels del món clàssic. En aquest sentit, la

lectura de textos literaris ajuda a observar com temes i tòpics de la cultura grecolatina s'han transmès fins avui i segueixen impregnant els nostres escrits.

Estructura dels continguts

D'acord amb aquest plantejament, els continguts de la matèria s'organitzen en quatre blocs: el sistema de la llengua llatina; la història i l'evolució de la llengua llatina; la formació de paraules; i altres vies de transmissió del món clàssic.

Els tres primers blocs posen l'accent en continguts pròpiament lingüístics i s'interrelacionen, contribuint no tan sols a un coneixement de la llengua llatina sinó a un ús més precís de la pròpia llengua i a l'adequat enteniment de la terminologia culta, científica i tècnica.

El quart bloc, altres vies de transmissió del món clàssic, tracta dels aspectes més rellevants de la societat romana i posa l'accent en la pervivència del món clàssic que ofereix el món contemporani, en l'anàlisi comparativa dels seus corresponents antecedents clàssics i en la valoració crítica dels aspectes de continuïtat evolució i canvi.

Consideracions sobre el desenvolupament del currículum

La distribució dels continguts dels quatre blocs, alhora que n'implica un tractament específic, obliga també a situar-los en un context general en què els diversos elements troben una explicació relacionada i coherent.

L'estudi del llatí ha de partir dels textos, els elements lingüístics i culturals dels quals han d'aparèixer en dificultat progressiva i d'acord amb el treball que es vagi fent a les altres matèries lingüístiques del currículum, fet que ha de permetre reflexionar i facilitar la transferència d'aprenentatges entre les llengües d'estudi. Els textos poder ser treballats en diversos suports, incloent-hi les TIC i els mitjans audiovisuals.

La pràctica de la traducció constitueix una experiència d'investigació que utilitza la lògica del pensament, afavoreix la memòria i potencia els hàbits de disciplina en l'estudi, habilitats amb les quals es raona millor i s'aprèn a aprendre.

L'ensenyament i aprenentatge de la matèria ha de ser funcional i útil en diversos contextos d'aprenentatge, en el desenvolupament personal i social, i ha de permetre establir les bases suficients per a la continuació, en el seu cas, dels estudis relacionats amb les humanitats i ciències socials. Per mitjà dels seus objectius i continguts, la matèria de llatí ha de servir a tot l'alumnat que la cursi per potenciar un llatí útil per a la vida actual i per ajudar a adquirir en un grau satisfactori les competències que s'han d'assolir en l'etapa.

Objectius

La matèria de llatí de l'educació secundària obligatòria té com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

1. Reconèixer la llengua llatina expressada en qualsevol suport material.
2. Identificar i relacionar els elements gramaticals, lèxics i sintàctics de la llengua llatina que permetin l'anàlisi i traducció de textos senzills.
3. Valorar la dificultat de la traducció interlingüística a partir de l'adquisició dels mecanismes d'anàlisi i traducció de textos llatins de dificultat elemental.
4. Aplicar en la llengua d'ús oral i escrit noves estructures a partir del coneixement del vocabulari i les estructures gramaticals llatines.
5. Conèixer l'origen i evolució de les llengües romàniques per valorar els trets comuns i la diversitat lingüística com a mostra de la riquesa cultural dels pobles d'Europa.
6. Aplicar les regles fonamentals d'evolució fonètica del llatí a les llengües romàniques, per identificar les paraules patrimonials, els cultismes i les expressions llatines en diferents contextos lingüístics.
7. Entendre el significat del lèxic comú d'origen grecollatí aplicat a les llengües pròpies, i comprendre el vocabulari culte, científic i tècnic, a partir dels seus components etimològics per tal de poder aplicar-lo en contextos diferents d'aquells on s'han après.
8. Reflexionar sobre els elements formals i els mecanismes de les llengües conegudes per l'alumnat a partir de la comparació amb el llatí, model de llengua flexiva.
9. Valorar els aspectes cabdals de la cultura i la civilització romanes a partir de la identificació de la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural, artístic i institucional.
10. Distingir, dins de l'àmbit romà, els gèneres literaris principals, els seus orígens i les seves característiques fonamentals.

Continguts

El sistema de la llengua llatina

- Lectura de textos en llatí i reconeixement de termes transparents. L'abecedari i la pronúncia del llatí.
- Distinció dels suports materials per escriure en llatí: pedra, paper, pergami, paper. Coneixement dels nous formats digitals.
- Reconeixement de les diferències i semblances bàsiques entre l'estructura de la llengua llatina i les de les llengües romàniques. El llatí com a llengua flexiva. Els casos i els seus principals valors sintàctics
- Reconeixement de les categories gramaticals de flexió llatina i comparació amb els elements flexius de les llengües actuals. Classes de paraules. La flexió nominal, pronominal i verbal. Confecció d'un lèxic llatí de freqüència i aplicació d'aquest a contextos diferents d'aquells on s'ha après.
- Identificació d'estructures oracionals bàsiques del llatí. Concordança i ordre de paraules. Nexes coordinants més freqüents. Anàlisi morfosintàctica, traducció de textos breus i senzills i retroversió d'oracions simples.
- Valoració de la llengua llatina com a principal via de transmissió i pervivència del món clàssic i comprensió profunda del sistema de les llengües romàniques.
- Identificació de lexemes, prefixos i sufixos del llatí, i també d'influència indirecta grega, utilitzats a la pròpia llengua. Definició de paraules a partir dels seus ètims.
- Reconeixement d'ètims grecs i llatins en les terminologies científiques i tècniques.
- Reconeixement de les expressions llatines incorporades a les llengües modernes (llatinismes i locucions llatines).
- Curiositat per conèixer el significat etimològic de les paraules i interès en la utilització precisa del vocabulari.

La història i l'evolució de la llengua llatina

- Classificació de les llengües indoeuropees dins de les grans famílies lingüístiques mundials. Origen i evolució del llatí.
- Diferenciació entre llatí culte i llatí col·loquial, i anàlisi dels processos de formació i d'evolució de les llengües romàniques.
- Explicació dels canvis fonètics més freqüents. Relació semàntica entre paraules de la mateixa arrel llatina i amb evolucions fonètiques diferents. Termes patrimonials i cultismes.
- Lectura de textos en llengües no romàniques i identificació dels termes llatins. Aportació lèxica del llatí a les llengües modernes que no en deriven.
- Valoració de l'origen comú de les principals llengües europees i respecte per totes les llengües.

Altres vies de transmissió del món clàssic

- Utilització de fonts primàries i secundàries per conèixer el marc històric i cultural de la societat romana.
- Observació directa i indirecta del patrimoni arqueològic romà, fent servir tota mena de suports materials (especialment les TIC i els mitjans audiovisuals) per a l'emmagatzematge i recreació posterior d'aquestes informacions.
- Interpretació i discussió dels referents institucionals i de la vida quotidiana de la civilització de Roma. Comparació i anàlisi crítica de tota mena d'estructures socials, familiars, educatives, militars.
- Classificació dels principals gèneres literaris llatins, de les influències gregues que van tenir i de com, al seu torn, han influït sobre les literatures posteriors.
- Observació de la mitologia en tota mena d'arts, literàries, plàstiques i visuals dels romans.
- Reconeixement de la influència de la mitologia en altres cultures i suports materials: literàries, pictòriques, escultòriques, cinematogràfiques i digitals.
- Valoració del paper de Roma a la història de la Humanitat, respecte per l'herència del seu patrimoni arqueològic, artístic i literari, i interès per la lectura de textos de la literatura llatina.

CRITERIS D'AVAUACIÓ

- Resumir els continguts de textos traduïts d'autors clàssics i moderns i identificar-ne els aspectes culturals rellevants.
- Distingir, independentment del suport material, les diferents manifestacions literàries i artístiques que la mitologia clàssica, com a font d'inspiració, ha proporcionat al llarg de la història de la cultura, i reconèixer l'empremta de la romanització en el nostre patrimoni arqueològic.
- Aplicar les regles bàsiques d'evolució fonètica a ètims llatins productius en relació amb les llengües romàniques, i fins i tot no romàniques; deduir les regles a partir de la comparació amb els termes heretats, i establir la relació semàntica entre un terme patrimonial i un cultisme.
- Identificar components d'origen grecollatí en paraules del llenguatge quotidià i en el vocabulari específic de les ciències i de la tècnica, i explicar-ne el sentit etimològic.
- Reconèixer els llatínismes i locucions habituals d'ús llatí incorporades a les llengües conegudes per l'alumnat i explicar el seu significat en expressions orals i escrites per tal de poder transferir-lo a noves situacions.
- Reconèixer els elements morfològics i les estructures sintàctiques elementals de la llengua llatina i comparar-los amb els de les llengües conegudes per l'alumnat.
- Traduir textos breus i senzills de manera literal i produir, mitjançant retroversió, estructures oracionals pròpies de la llengua llatina.
- Elaborar treballs temàtics senzills, individuals o en grup, sobre diversos aspectes de producció artística i/o cultural, o sobre les institucions públiques i privades, o també sobre qualsevol aspecte de la vida quotidiana a Roma.